

Beslutningsforslag nr. B 9. Fremsat den 10. oktober 1995 af Villy Søvnald (SF), Margrete Auken (SF), Steen Gade (SF) og Gert Petersen (SF)

## **Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod antipersonelminer**

Folketinget opfordrer regeringen til snarest og inden den 1. januar 1996 af forbyde antipersonelminer og til i den forbindelse

1. at gennemføre et forbud mod enhver produktion af og handel med færdigproducerede antipersonelminer eller halvfabrikata til fremstilling af sådanne miner,
2. inden udgangen af 1996 at have udarbejdet nye forsvarsplaner uden anvendelse af antipersonelminer,
3. inden udgangen af 1997 at have stoppet enhver brug af antipersonelminer i det danske forsvar og efterfølgende drage omsorg for, at den resterende antipersonelminebeholdning destrueres,
4. at fastholde sit internationale engagement mod brug af antipersonelminer og i alle rele-

vante internationale sammenhænge at støtte forslag om et globalt forbud mod produktion, handel, oplagring og brug af antipersonelminer,

5. at stille sine erfaringer i minerydning og alternative forsvarsmodeller til rådighed for det internationale samfund,
6. at øge de midler, som Danmark yder til FN's minerydningsprogram, til et beløb, der står i reelt forhold til opgaven med at få fjernet de mange millioner miner, der ligger spredt verden over, og arbejde for, at andre lande øger deres bevillinger tilsvarende, og endelig
7. på længere sigt at arbejde for en afskaffelse af antitankminer og søminer.

## Bemærkninger til forslaget

### *Almindelige bemærkninger*

Ifølge en opgørelse fra 1993 produceres der mere end 340 forskellige former for miner i over 48 lande. (Landmines – A Deadly Legacy, Human Rights Watch, New York, USA, 1993, s. 9).

Der findes i princippet tre forskellige slags miner: antipersonelminer, antitankminer og søminer. Som navnene antyder, er brugen af de tre minetyper rettet mod henholdsvis mennesker, større køretøjer som tanks og mandskabsvogne og endelig søfartøjer. Antitankminerne adskiller sig fra antipersonelminerne ved at kræve meget større tryk for at udløse sprængningen, der til gengæld er væsentlig større. Dette beslutningsforslag drejer sig hovedsagelig om brug af antipersonelminer (APM), men det er forslagsstillerens hensigt på længere sigt at arbejde for afskaffelse af alle typer miner, eftersom mange civile tillige er truet af antitank- og søminer.

APM er en usædvanlig modbydelig form for våben. APM er designet til at udrette begrænset, men alvorlig menneskelig lemlæstelse uden at dræbe. Minerne er billige, så anvendelsen af dem er udbredt. Enkelte typer kan spredes fra luften, og i regnrige områder flyder minerne med vand og jord til andre områder end dér, hvor de er lagt. Bl.a. af den grund er det ikke muligt efter ophøret af en konflikt at spore deres placering. Det får som konsekvens, at minerne, længe efter at de er spredt, forårsager død og lemlæstelse og begrænser brugen af infrastruktur og landbrugsarealer i fattige lande, der ikke har råd til at bære de omkostninger, som minerydningen forudsætter.

Ny teknologi har forstærket problemet med minerne. De kan nu produceres, så de er uhyre svære at spore, så de eksploderer, hvis man forsøger at flytte dem, eller så det er umuligt at desarmere dem. Ny teknologi har også ført til udvikling af miner, der ved ophør af en konflikt kan uskadeliggøres ved automatisk, tidsbestemt sprængning eller radiostyret detonation, de såkaldt »smarte« miner. Dette kunne ses som et skridt i den rigtige retning. Men i praksis er dette ikke nogen plausibel løsning, fordi minerne som anført kan flytte sig, eller fordi den automatiske meka-

nisme kan blive ødelagt af vejr og vind. Ifølge svenske undersøgelser virker selvdestruktionsmekanismen ikke i op mod halvdelen af minerne. Hertil kommer, at der produceres imellem ikke er enighed om, hvor lang tid der skal gå, før den automatiske sprængning skal ske. Og endelig er de mere avancerede miner tre-fire gange så dyre som de konventionelle modeller, hvorfor fattigere lande og hære vil benytte sidstnævnte, så længe de bliver produceret.

Hvert år dræbes mere end 10.000 mennesker, hvoraf de 3.000 er børn. Ødelæggelserne er væsentlig større, end dette tal angiver, fordi minerne er indrettet til at lemlæste og ikke dræbe. Lemlæstelse og drab på børn er særlig graverende. Børn er lettere, og deres vitale organer sidder lavere, hvorfor sprængladningen forårsager større ødelæggelse. Børn, der overlever, har behov for hyppigere proteseskift, fordi de vokser, og de er ud over de menneskelige omkostninger, som følger heraf, dermed en uhyre økonomisk belastning for de i forvejen svage økonomier, der kendetegner de fleste af de mineplagede lande.

Når minerne eksploderer, havner sprængdele og jord i offeret, hvilket er med til at gøre kirurgiske indgreb vanskelige. Ofte er amputation den eneste løsning. Ifølge statistik fra Den Internationale Røde Kors Komité fører 27 pct. af alle mineskader til amputation af en større del af benet. Samtidig er langt de fleste miner spredt i fattige lande, hvor økonomien dårligt tillader fornøden medicinsk behandling.

I de værst ramte områder, hvoraf nogle hører til verdens fattigste, udgør APM den største forhindring for økonomisk vækst. Flygtninge forhindres i at vende tilbage til de områder, hvor de kom fra, eftersom minerne gør landsbyområder ubeboelige og ubrugelige.

Ifølge opgørelser fra Den Internationale Røde Kors Komité, FN og det amerikanske udenrigsministerium findes der mellem 65 og 110 millioner miner i 67 lande. I 1994 lykkedes det at rydde 200.000 miner, men til gengæld blev 2 millioner nye miner udlagt.

Omtrent 25 lande er hårdt ramt af anvendelsen af APM, og i mindst fem lande/områder kan man tale

om en reel katastrofe: Afghanistan, Angola, Kampuchea, irakisk Kurdistan og det nordlige Somalia. Inden for de seneste år har masseanvendelse af miner spredt sig til lande som det tidligere Jugoslavien, SNG-landene, Rwanda og Yemen.

Tabel

Land	Antal miner (millioner)
Afghanistan .....	9-10
Angola .....	9
Bosnien .....	1-1,7
Etiopien/Eritrea .....	0,3-1
Irak .....	5-10
Iran .....	-
Kampuchea .....	4-7
Kuwait .....	4-5
Kroatien .....	1
Mozambique .....	2
Serbien .....	0,5-1
Somalia .....	1-1,5
Sudan .....	0,5-2

Kilde: Hidden Killers, US Department of State - 1993.

En væsentlig årsag til minernes udbredelse er den forholdsvis lave pris. De billigste koster 20-30 kr., og dette tal står i skærende kontrast til omkostningerne ved at rydde dem; de kan løbe op i hundrede gange så meget. I gennemsnit koster det 1.000 kr. at fjerne en mine.

Brugen af miner er i princippet reguleret af nogle regler i den humanitære sædvaneret fastlagt i Genèvekonventionen om beskyttelse af civilpersoner i krigstid og dens tillægsprotokoller og i FN's konvention om særligt inhumane våben. Den humanitære ret forbyder brug af våben, som ikke skelner mellem militærpersoner og civile, og som forårsager »unødvendig lidelse«. Dette har dog ikke fået til konsekvens, at antipersonelminer er blevet forbudt, selv om disse helt åbenlyst burde være omfattet af bestemmelserne. Selve konventionen om særligt inhumane våben omfatter ikke noget forbud mod miner. Samtidig er der en række problemer med konventionen. Den er (marts 1995) kun ratificeret af 49 lande, den omfatter ikke interne konflikter, der savnes verifikations- og sanktionsmekanismer, og endelig gør en række forbehold, at konventionen meget let kan omgås. Eksempelvis skal civile værnes mod afstandslagte miner fra fly eller artilleri, når det er muligt.

Efter forslagsstillernes opfattelse er brugen af antipersonelminer derfor ikke tilstrækkeligt reguleret i FN-konventionen. På fransk foranledning skal konventionen genforhandles i september-oktober 1995 i Wien. Det vil ikke være tilstrækkeligt alene at gennemføre en stramning af den nuværende konvention med henblik på et partielt forbud mod de værste af minerne, sådan som FN-konferenceoplægget opfordrer til. Partielle forbud er svære eller umulige at kontrollere, og de kan derfor let misbruges. De nye, »smarte« miner er som nævnt ikke sikre, og så længe de gammeldags miner er billigere, vil mange lande anvende dem. Hertil kommer, at et partielt forbud ikke har samme normdannende effekt som et totalforbud. Det internationale samfund har forbudt brugen af biologiske og kemiske våben og bandlyst anvendelsen af dum-dum-kugler. Et forbud mod brug af miner vil sende et klart signal om, at anvendelsen af antipersonelminer er uacceptabel. Ved - i lighed med bl.a. Belgien, Sverige og Norge - at tage initiativ til et forbud mod eksport af miner og af komponenter til miner vil Danmark medvirke til at lægge pres på de lande, som fortsætter eksporten.

Et af regeringens argumenter mod et totalforbud er, at et dansk forbud vil virke imod sin hensigt og blot få til følge, at FN-konferencen løber ud i sandet uden nogen væsentlige stramninger. Den indstilling stemmer dårligt overens med f.eks. Danmarks engang i Sydafrikapolitikken, ligesom vi på miljøområdet heller ikke kan acceptere at vente på fodsælberne. Med hensyn til ulandsbistanden har Danmark sammen med de nordiske lande altid ligget i front, og det er ikke forslagsstillernes indtryk - og ej heller forhåbning - at regeringen har til hensigt at ændre på disse forhold.

Endelig vil et dansk stop for brug af APM øge troværdigheden af danske forsøg på at opnå et internationalt forbud, styrke den internationale kampagne mod landminerne og øge chancerne for, at andre lande gennemfører lignende forbud. Samtidig vil det reducere efterspørgslen efter nye APM, hvilket på sigt vil mindske produktionen.

#### Bemærkninger til forslagens enkelte punkter

##### Ad 1

Ifølge justitsministeren (svar på spørgsmål nr. S 2102-2104, stillet af Bruno Jerup (EL), Folketingets forhandlinger 1994-95, sp. 6842 ff.) hverken producerer eller eksporterer Danmark antipersonelminer eller dele dertil. Derfor er et forbud i første omgang omkostningsfrit. Samtidig vil et dansk forbud forhindre en fremtidig dansk produktion.

*Ad 2*

En rapport udarbejdet af det amerikanske forsvarsministerium slog i 1994 fast, at antipersonelle miners militære nytte er betydelig mindre, end man traditionelt har antaget, hvilket bl.a. hænger sammen med, at en eventuel krig på dansk territorium må forventes at blive højteknologisk med minimal infanterideltagelse og en høj grad af mekanisering.

*Ad 4*

Danmark har støttet gradvise tiltag til at stramme konventionen om brug af særligt inhumane våben, herunder antipersonelminer. Som der er argumenteret for under de almindelige bemærkninger, er parti-

elle tiltag ikke tilstrækkelige. Derfor skal Danmark i internationale forhandlinger melde klart ud, at vi ønsker et rent forbud.

*Ad 6*

Danmark har siden 1992 ydet 10 mio. kr. til mine-rydning i Kampuchea og Afghanistan. Men beløbet står i skærende kontrast til Danmarks økonomiske formåen og problemets omfang. Med en gennemsnitspris for rydning på 1.000 kr. rækker det danske bidrag altså ikke til mere end fjernelsen af 10.000 miner – eller en tiendedel promille af det samlede antal miner.